

**STUDENT SCIENTIFIC SOCIETY AS A FORM OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION
SPECIALISTS RESEARCH ACTIVITIES****Summary**

The article considers the state and prospects of development of scientific-research work of higher educational establishment students on the example of student scientific society of the biological bases of physical culture biological bases chair at Sumy State Pedagogical University. The main problem of the student scientific societies is identified and their possible solutions are suggested.

Solutions to the problems of increasing the effectiveness of the student's scientific societies have been proposed:

- inclusion funds for maintenance of scientific societies in the budget of the university;*
- creating the necessary material and technical conditions (room allocation, procurement of necessary computer equipment and relevant software license);*
- teachers of institute of physical education should use various forms of scientific work with students;*
- encourage students to carry on scientific research (popularization, financial incentives, etc.);*
- creating the scientific students society and granting the status of the structural units of the institute of physical education;*
- development and approval of regulatory-legal documentation for the regulation of student scientific society.*

Key words: research work, student scientific society, student scientific club.

УДК 37.036:371.13:78.01**Л. В. Сєрих****НАСТУПНІСТЬ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ ТА ПІДЛІТКІВ**

У статті розкрито характер, зміст та сутність наступності художньо-естетичного розвитку молодших школярів та підлітків.

Зроблено спробу визначити основні аспекти, ключові позиції наступності художнього розвитку молодших школярів та підлітків, які відображені в державних стандартах, програмах та підручниках з образотворчого мистецтва.

Визначено вплив художньо-естетичного розвитку молодшого школяра на художньо-естетичне навчання й естетичне виховання підлітків.

Ключові слова: художньо-естетичний розвиток, естетичне виховання, молодші школярі, підлітки.

Постановка проблеми. На сьогодні мистецтво у системі сучасної освіти розглядається як суттєвий компонент загальної освіти школяра. Могутній пізнавальний і виховний потенціал мистецтва пов'язаний з естетичною природою, завдяки якій осягаються найпотаємніші процеси духовного життя людини, її внутрішнього світу.

Навчання мистецтву ґрунтується на засадах особистісно-зорієнтованого навчання, компетентнісного підходу, що визначені в основних нормативних документах освіти – державних стандартах, програмах, підручниках.

Аналіз актуальних досліджень. Головні аспекти естетичного навчання, виховання та художньо-естетичного розвитку дитини, що визначені державними стандартами початкової та основної школи, реалізуються в навчальних закладах

завдяки дослідженням науковців лабораторії естетичного виховання (О. А. Комаровська, Л. М. Масол, Н. Є. Миропольська, С. А. Ничкало, Л. О. Хлебникова, І. В. Руденко, В. В. Рагозіна) Інституту проблем виховання НАПН України на чолі з директором І. Д. Бехом.

Художньо-естетичний розвиток дитини має удосконалюватися, набувати нових творчих орієнтирів, поступово ускладнюватися й збагачуватися.

Тому, **метою статті** є прослідкувати наступність художньо-естетичного розвитку школяра від початкової до основної школи в державних стандартах, програмах та підручниках.

Виклад основного матеріалу. Організація навчання в початкових класах здійснюється за новими навчальними програмами інваріантної складової, розробленими для виконання Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462 та затвердженими Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 12.09.2011 "Про навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів").

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 10.06.2011 р. № 572 "Про Типові навчальні плани початкової школи", Типові навчальні плани початкової школи з українською мовою навчання, початкової школи з навчанням російською, іншою мовою національної меншини, спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням предметів художньо-естетичного циклу, введення в дію Типових навчальних планів початкової школи буде відбуватися поетапно:

- у 1-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2012/2013 навчального року;
- у 2-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2013/2014 навчального року;
- у 3-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2014/2015 навчального року;
- у 4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2015/2016 навчального року.

Для реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти та Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти розроблені нові підручники для 1-2-х та 5-х класів з усіх предметів інваріантної складової, якість яких визначалася під час Всеукраїнського конкурсу рукописів підручників для учнів 1-4-х та 5-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів предметними експертними комісіями, установами Національної академії педагогічних наук України та загальноосвітніми навчальними закладами. Серед переможців освітньої галузі "Мистецтво" – підручники "Образотворче мистецтво. 1 клас" (авт. Калініченко О. В., Сергієнко В. В.); "Образотворче мистецтво. 1 клас" (авт. Шевченко Н. Т.); "Образотворче мистецтво. 1 клас" (авт. Резніченко М. І., Трач С. К.); "Образотворче мистецтво. 2 клас" (авт. Калініченко О. В., Сергієнко В. В.), "Образотворче мистецтво. 5 клас" (авт. Калініченко О. В., Масол Л. М.). Розробка нових підручників продовжується.

Протягом навчання, як молодші школярі, так і підлітки, повинні оволодіти ключовими компетентностями, що передбачають їх особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток. Компетентність – набута в процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається зі знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці; компетенція – суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини [1; с. 2].

Саме освітня галузь "Мистецтво", спрямовує роботу вчителів на це, оскільки метою освітньої галузі "Мистецтво" є формування та розвиток в учнів комплексу ключових, міжпредметних та предметних компетентностей у процесі опанування

художніх цінностей та способів художньої діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду [1; с. 2].

Освітня галузь "Мистецтво" реалізується через навчальні предмети "Образотворче мистецтво" і "Музичне мистецтво", або інтегрований курс "Мистецтво". Зазначимо, що загальноосвітній навчальний заклад може обирати окремі курси музичного та образотворчого мистецтва або інтегрований курс "Мистецтво" [1; с. 2].

У період адаптації першокласників до систематичного шкільного навчання уроки образотворчого мистецтва відіграють особливу роль. Художня діяльність супроводжує всю життєдіяльність дитини. Дитина не так створює малюнок, як передає свій стан. Її художня діяльність передбачає творче співробітництво, довіру в стосунках між учителем і учнем. Тому сама атмосфера і цілі художніх занять передбачають окремі ігрові форми спілкування [3].

Художні заняття у цей період можуть мати різні форми: прогулянки та екскурсії в парк чи ліс із метою розвитку навичок сприймання, естетичного милування і спостережливості, а також збирання природних матеріалів для наступних уроків з образотворчого мистецтва; екскурсії в майстерню народних умільців рідного краю, в художньо-краєзнавчий музей чи в музей народного декоративно-прикладного мистецтва; ігри [3].

Домашні завдання з образотворчого мистецтва мають бути творчими – спостереження та замальовки ескізного характеру з натури, з пам'яті предметів, краєвидів тощо [3].

Особливістю допрофільної підготовки учнів у галузі шкільної художньо-естетичної освіти є її наскрізність та наступність. Поглиблене вивчення мистецьких дисциплін – запорука якісної допрофільної підготовки учнів основної школи, що в подальшому дасть їм можливість свідомо обрати профіль навчання. У старшій школі вивчення обраних учнями факультативних курсів та курсів за вибором допомагатиме їм визначитися із вибором майбутньої професії. Вивчення факультативних курсів та курсів за вибором організовується за умови наявності бажання учнів їх вивчати і створення належних умов для їх опанування [1; с. 2].

Протягом навчання в основній школі підлітки здобувають базову загальну середню освіту, що разом із початковою є основою загальноосвітньої підготовки, формує в них готовність до вибору професії і реалізації шляхів подальшої освіти. Зміст освіти в основній школі для всіх учнів єдиний.

Основною метою освітньої галузі "Мистецтво" в школі є формування в учнів у процесі сприймання, інтерпретації, оцінювання ними творів мистецтва та провадження практичної діяльності системи ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей як цілісної єдиної основи світогляду, а також здатності до художньо-творчої самореалізації і культурного самовираження [1, с. 11].

Завданнями освітньої галузями є: оволодіння системою вмінь і навичок у галузі мистецтва, формування світогляду, креативних і комунікативних якостей; формування вмінь і навичок аналізувати, інтерпретувати та оцінювати твори мистецтва, виявляти їх національну своєрідність; збагачення духовного світу учнів у результаті вивчення творів мистецтва; формування ціннісного ставлення до дійсності і творів мистецтва, розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів; виховання здатності до художньої самореалізації, культурного самовираження, задоволення потреби в мистецькій самоосвіті [1, с. 12].

Зміст освітньої галузі передбачає: цілісний художньо-естетичний розвиток особистості учня шляхом опанування різних видів мистецтва і координації знань, умінь та уявлень, набуття яких необхідне для формування у свідомості учнів полікультурного

і поліхудожнього образу світу; особистісне художньо-естетичне сприймання творів українського та зарубіжного образотворчого мистецтва в його видовій, жанровій та стильовій різноманітності; особливості мови образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва, архітектури, дизайну), явища синтезу мистецтв; аналіз та інтерпретація творів візуальних мистецтв, визначення взаємозв'язків з іншими видами мистецтва; практичне засвоєння основних понять і термінів; особливості створення художнього образу, цілісність змісту і форми мистецького твору; виконання композицій за допомогою різноманітних видів мистецької техніки із застосуванням відповідних художніх матеріалів [4].

Серед основних вимог до рівня художньо-естетичної підготовки підлітків слід вказати такі: знати основні виражальні засоби графіки, живопису, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва, архітектури, дизайну; розуміти жанрові і стильові особливості візуальних мистецтв, синтезу мистецтв, значення візуальних мистецтв у житті людини та суспільства; уміти аналізувати та інтерпретувати візуальні твори різних жанрів і стилів, застосовуючи відповідну термінологію; застосовувати набуті знання і вміння у процесі створення художніх образів на площині та в об'ємі з використанням різних художніх технік і матеріалів; виражаючи власні почуття, емоції, думки, ставлення, виявляти естетичне ставлення до творів мистецтв у єдності змісту і форми; виражати власні оцінні судження у процесі комунікації [4].

Мистецтво – особлива форма відображення дійсності, естетичний художній феномен, який передає красу навколишнього світу, внутрішнього світу людини через осмислення фундаментальних категорій "краса", "гармонія", "ритм", "пропорційність", "довершеність". Особливості опанування мистецтва в школі пов'язані з його багатогранним впливом на свідомість і підсвідомість людини, її емоційно-почуттєву сферу, художньо-образне мислення і творчі здібності. Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства [4].

Визначення мети навчання мистецтва в основній школі, на відміну від початкової школи, зумовлене основними функціями мистецтва: естетичною, навчально-пізнавальною, духовно-виховною, комунікативною, емоційно-терапевтичною [4].

Метою навчання мистецтв в основній школі є виховання в підлітків ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби у творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

Мета досягається шляхом реалізації таких завдань:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних ідеалів;
- формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу;
- розвиток художніх здібностей, критичного мислення;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі у соціокультурному житті [4].

Учні початкової школи спрямовані на такі основні види художньої діяльності: сприймання, яке передбачає розвиток естетичного сприйняття, вміння помічати красиве

у навколишньому середовищі, емоційно відгукуватися та усвідомлювати красу; практична художня діяльність, яка має пропедевтичний характер і передбачає ознайомлення школярів із різноманітними художніми матеріалами й техніками [4].

Навчання мистецтва ґрунтується на принципах:

- наступності між початковою, основною і старшою школою;
- поєднання загальнолюдського, національного та етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти;
- інтегративності, спрямованості на поліхудожнє виховання учнів;
- креативності (пріоритет творчої самореалізації);
- варіативності змісту, методів, технологій;
- діалогічності, полікультурності [3].

Об'єктами перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти мають стати основні компетентності: предметні мистецькі (зокрема інтерпретаційні та діяльно-творчі); міжпредметні естетичні (естетичні оцінки й ставлення); ключові (загальнокультурні, інформаційно-комунікативні, соціальні).

Система оцінювання результатів навчання в освітній галузі "Мистецтво" ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня; оцінюється не рівень його недоліків і прорахунків, а рівень особистісних досягнень.

Висновки. Результатом навчання учнів у школі в галузі художньо-естетичної освіти має стати не тільки система художніх знань і вмінь, а й система особистісних художньо-естетичних цінностей і компетентностей – важливих складників естетично розвиненої особистості, що полягає в її здатності керуватися набутими художніми знаннями й умінями, готовність використовувати отриманий досвід у початковій школі в самостійній практичній художньо творчій діяльності згідно із загальнолюдськими естетичними ідеалами й власними світоглядними позиціями та естетичними смаками.

Вектор освіти і виховання має спрямовуватись у площину цінностей особистісного розвитку школярів на основі виявлення художніх здібностей, формування різнобічних естетичних інтересів і потреб, становлення творчої індивідуальності кожного учня.

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education>.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/state_standards.
3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2011. – 392 с.
4. Навчальна програма "Мистецтво" для 5-9 класів (розробники: Людмила Масол та ін.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/activity>.

Л. В. Серых

ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ И ПОДРОСТКОВ

Резюме

В статье раскрыты характер, содержание и сущность преемственности художественно-эстетического развития младших школьников и подростков.

Сделана попытка определить основные аспекты, ключевые позиции преемственности художественного развития младших школьников и подростков,

которые отражены в государственных стандартах, программах и учебниках изобразительного искусства.

Определено влияние художественно-эстетического развития младшего школьника на художественно-эстетическое обучение и эстетическое воспитание подростков.

Ключевые слова: художественно-эстетическое развитие, эстетическое воспитание, младшие школьники, подростки.

L. Serykh

CONTINUITY OF ARTISTIC AND AESTHETIC DEVELOPMENT OF JUNIOR PUPILS AND TEENAGERS

Summary

The article deals with the nature, contents and essence of the continuity of artistic and aesthetic development of the junior pupils and adolescents.

The attempt to identify the main aspects of the key position of artistic continuity of primary school children and adolescents reflected in state standards, programs and textbooks is made.

The influence of the artistic and aesthetic development of junior pupils in the artistic and aesthetic education and aesthetic education of books on painting fine arts is identified.

It is evident that the aesthetic education of teenagers of comprehensive education and educational establishments need to be continued in extracurricular, to out-of-school work. For this purpose our teachers developed methods and forms of co-operation of comprehensive education and out-of-school educational establishments for the aesthetic education of teenagers.

Diagnostics of schoolchildren allows asserting that our system is effective. It allows teachers and parents of schoolboys to make sure in the rightness of the chosen paths of co-operation of comprehensive education and out-of-school educational establishments in aesthetic education of teenagers.

Key words: artistic and aesthetic development, aesthetic education, junior schoolchildren, teenagers.